

**ความคิดเห็นต่อโปรแกรมการฟื้นฟูการทำงานในชุมชนฉบับร่าง:
กรณีศึกษาผู้มีประวัติเข้ารับการรักษาด้านสุขภาพจิตที่อาศัยอยู่ในชุมชน จ.เชียงใหม่**
**A perspective on the draft of the vocational rehabilitation program: A case study with
history of receiving mental health intervention living community Chiang Mai**

สุธิตา ชัยวงศ์* อินทิรา อินทญาติ* ระพีภัทร บุญภิรมย์* เทียม ศรีคำจักร* ศุภลักษณ์ ผาดศรี*

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อโปรแกรมการฟื้นฟูการทำงานในชุมชน ฉบับร่าง ของกรณีศึกษาผู้ที่มีประวัติเข้ารับการรักษาด้านสุขภาพจิตที่อาศัยอยู่ในชุมชน จ.เชียงใหม่ โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์วิทยา เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผ่านแนวคำถามในการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างในกรณีศึกษาผู้ที่มีประวัติเข้ารับการรักษาด้านสุขภาพจิตที่อาศัยอยู่ในชุมชนน้ำแพร่ จ.เชียงใหม่ ซึ่งมีคุณสมบัติสอดคล้องกับเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลเพื่อเป็นกรณีศึกษาจำนวน 1 คน เก็บรวบรวมด้วยการสัมภาษณ์จำนวน 5 ครั้ง และวิเคราะห์ข้อมูลผ่านการวิเคราะห์แก่นสาระสำคัญ ซึ่งสามารถสรุปผล การศึกษาเป็น 2 ประเด็นสาระสำคัญคือ 1. ทำได้ ประกอบด้วย 1.1 งานเกษตรเหมาะกับผมที่สุด 1.2 ช่วยกันคิด 1.3 ปรับตารางงานให้เข้ากับการใช้ชีวิต และ 1.4 สิ่งที่เราทำมันก็เป็นของเรา 2. งานให้ผลคนได้งาน ประกอบด้วย 2.1 งานคือหน้าที่ 2.2 งานให้เงิน สร้างรายได้ 2.3 งานเชื่อมคน 2.4 งานต้องมีสิ่งแวดล้อม สนับสนุน และ 2.5 งานสร้างประสบการณ์ ผลการศึกษานี้สะท้อนให้เห็นถึงความคิดเห็นของกรณีศึกษาว่า โปรแกรมการฟื้นฟูการทำงานในชุมชนฉบับร่างนี้สามารถทำได้ โดยผลของการศึกษานี้ชี้ให้เห็นถึงความสนใจ ของกรณีศึกษาและการเห็นประโยชน์ในโปรแกรมการฟื้นฟูการทำงานในชุมชน

คำสำคัญ: กรณีศึกษา, ผู้ป่วยจิตเภท, โปรแกรม, การทำงาน

*ภาควิชากิจกรรมบำบัด คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Abstract

The aim of the study was to examine the perspective of the case study with a history of receiving mental health intervention living in the community of Chiang mai to the draft of the vocational rehabilitation program. This study is a phenomenological case study, collecting data by in-depth interviews with semi-structured questions. The case study was a person with a history of receiving mental health intervention living in the Nam Phrae community in Chiang mai who qualified by all criteria to be the only representative case study for this study. Five interviewing transcribes were used in the thematic analysis. Results showed two main themes. Firstly, “Make it happens” consists of 4 subthemes: 1.1 ‘Agriculture’ suiting me 1.2 Collaborative idea 1.3 Adapting work schedule for a living 1.4 What we did is ours. Secondly, “Effective work, Efficient person” consists of 5 subthemes: 2.1 Working is a duty 2.2 Working gives money 2.3 Working connects me with people 2.4 Workings must have a supportive environment 2.5 Working helps me gain experiences. The study's results reflect a perspective of the case study that the draft of the vocational rehabilitation program can be done. Furthermore, the results show the altruism of the case study and the advantages of the vocational rehabilitation program.

บทนำ

งานคือการฟื้นฟูสำคัญสำหรับผู้ที่ได้รับการรักษาด้วยอาการทางด้านจิตเวชในวัยผู้ใหญ่เพราะงานมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการพึ่งพาตนเองในการใช้ชีวิตอยู่ในชุมชน อย่างไรก็ตามมีข้อควรตระหนักถึงหลายประการทั้งเรื่องทิศทางนโยบายการให้บริการทางด้านสาธารณสุข สวัสดิการ งบประมาณ รวมถึงการขับเคลื่อนหลักฐานเชิงประจักษ์ที่มีส่วนสนับสนุนให้การให้การฟื้นฟูการทำงานในชุมชนของกลุ่มผู้ป่วยจิตเวชเกิดขึ้นได้จริงและมีประสิทธิภาพ¹⁻² และสัมพันธ์กับการลดความเครียดในกลุ่มผู้ป่วยจิตเวชที่เกิดจากการไม่มีงานทำหรือประสิทธิภาพในการทำงานลดลง³ ซึ่งสัมพันธ์กับมุมมองทางสังคม

โครงการวิจัยการพัฒนาโปรแกรมการให้บริการชุมชนที่เป็นการบูรณาการกิจกรรมบำบัดกับสหวิชาชีพ โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเริ่มต้นทำการดำเนินโครงการวิจัยในพื้นที่ชุมชนตำบลน้ำแพร่ อำเภอดง จ.เชียงใหม่ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562 ซึ่งโครงการวิจัยนี้เดิมแบ่งออกเป็นสองระยะ⁴ โดยระยะการดำเนินการศึกษาช่วงแรกศึกษาวิถีชีวิตของผู้ดูแลและมุมมองต่อผู้ป่วยผู้พิการซึ่งเป็นกลุ่มผู้ป่วยผู้พิการทุกประเภท ซึ่งเป็นมุมมองต่อกิจกรรมตามประเพณีในความหมายเชิงสุขภาพของผู้ดูแลและสมาชิกชุมชน พบว่าผู้ดูแลผู้ป่วยผู้พิการมีวิถีชีวิตคล้ายเดิมที่ทำอยู่ในแต่ละวันโดยที่ไม่มีกิจกรรมที่แสวงหาความพึงพอใจของตนเองเนื่องด้วยมีกิจกรรมการช่วยเหลือผู้ป่วยผู้พิการ ในขณะที่วิถีชีวิตของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จะมีลักษณะคล้ายคลึงกับญาติของผู้ป่วยแต่รับแรงกว่า ซึ่งการศึกษาระยะแรกนี้ทำให้เห็นว่าปัญหาในการดูแลผู้ป่วยผู้พิการเป็นภาระที่ต้องจัดการร่วมกันกับญาติและคนในชุมชน ซึ่งหนึ่งในกลุ่มผู้ป่วยผู้พิการที่ทำการศึกษานี้คือกลุ่มผู้ป่วยจิตเภทเรื้อรังหรือในการศึกษานี้จะเรียกว่าผู้ที่มีประวัติเข้ารับบริการด้านสุขภาพจิตที่อาศัยอยู่ในชุมชน ส่วนการศึกษาระยะสองมุ่งศึกษาพัฒนาเครือข่ายสหวิชาชีพและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน ซึ่งสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการให้ความช่วยเหลือระหว่างกันด้วยการร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา หาความต้องการ กำหนดเป้าหมายและทิศทางการวางแผนร่วมกันเพื่อให้เกิดการดูแลทั้งต่อผู้ป่วย ญาติ และคนในชุมชน ซึ่งผลพบว่าการพัฒนารูปแบบการดูแลผู้ป่วยผู้พิการในชุมชนสัมพันธ์กับการฝึกอาชีพและการหาเลี้ยงชีพของตัวผู้ป่วยซึ่งเป็นความสอดคล้องต้องการทั้งจากญาติและทีมสหวิชาชีพรวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของชุมชน เพื่อให้ตัวผู้ป่วยผู้พิการเกิดการช่วยเหลือตนเองและสามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนในชุมชนได้

ข้อมูลจากการดำเนินการดังกล่าวนำไปสู่การออกแบบโปรแกรมให้เหมาะสมกับการพัฒนาความสามารถในการทำงานของผู้ป่วยผู้พิการในชุมชนต่อมาเป็นการศึกษาระยะสาม ซึ่งเริ่มต้นด้วยตัวแทนนักวิจัยเข้าไปร่วมการสนทนากลุ่มแบบไม่เป็นทางการ (patient-family-community: client-based) กับชุมชนในเดือนเมษายน พ.ศ. 2566⁵ เพื่อนำผลการสำรวจข้อมูลพื้นฐานที่เป็นปัจจุบันมาปรับปรุงข้อมูลที่มีอยู่เดิมร่วมกับทำการทบทวนวรรณกรรมเพื่อออกแบบโปรแกรมการฟื้นฟูการทำงานในชุมชนฉบับร่างขึ้น ดังนั้นการออกแบบโปรแกรมการฟื้นฟูความสามารถในการทำงานของผู้ป่วยจิตเภทในเขตพื้นที่ชุมชนน้ำแพร่จึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงปัญหาและความต้องการที่เหมาะสมกับกลุ่มของผู้รับบริการที่เป็นกลุ่มผู้ป่วยจิตเภทหรือเป็นผู้ที่มีประวัติเข้ารับการรักษาด้านสุขภาพจิตที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นพื้นฐานสำคัญตามหลักการให้บริการกิจกรรมบำบัดสุขภาพจิตชุมชน⁶ แบบที่ผู้ป่วย ครอบครัว และชุมชนเป็นส่วนเดียวกัน⁷ ซึ่งสัมพันธ์กับปัญหาที่พบบ่อยในกลุ่มผู้ป่วยจิตเภทที่ขาดแรงจูงใจในการทำกิจกรรมต่างๆ ปราศจากเป้าหมายที่ชัดเจน

ไม่สามารถตัดสินใจ รวมถึงไม่มั่นใจในการวางแผนการใช้ชีวิตด้วยตนเอง⁸ นอกจากนี้การออกแบบโปรแกรมการฟื้นฟูการทำงานในชุมชนที่ดีควรช่วยส่งเสริมความรู้สึกเป็นเจ้าของงาน⁹ ผ่านการทำกิจกรรมการทำงานนั้น (occupation-based intervention) และพัฒนาความรู้สึกที่มีต่อความสามารถของตนเองในการจัดการที่จะช่วยเพิ่มความรู้สึกว่าตนมีอำนาจใจการเป็นเจ้าของบางสิ่งบางอย่าง มีอำนาจในการตัดสินใจ ดูแลรักษาปรับปรุงในสิ่งที่ตนสามารถจัดการได้⁹⁻¹¹ เพื่อให้เกิดความผูกพันและรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของงาน ทั้งนี้การพัฒนาความรู้สึกเป็นเจ้าของงานเป็นสิ่งที่ค่อนข้างยากในการพัฒนาสำหรับตัวผู้ที่มีประวัติเข้ารับบริการด้านสุขภาพจิต แต่หากพัฒนาได้ ก็จะมีผลดีต่อความสามารถในการทำงานต่อตัวผู้ป่วยซึ่งเป็นความสามารถที่ส่งผลกระทบยาวและมีความสัมพันธ์กับการมีสุขภาพดีทั้งในมิติของสุขภาพจิตและสุขภาพสังคมภายใต้การทำงานอยู่ในชุมชน ซึ่งจะสอดคล้องกับลักษณะการออกแบบโปรแกรมการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดสุขภาพจิตชุมชนที่มีผู้รับบริการเป็นศูนย์กลางดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่าผู้ที่มีประวัติเข้ารับการรักษาสุขภาพจิตที่อาศัยอยู่ในชุมชนน้ำแพร่ อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่มีความคิดเห็นอย่างไรต่อโปรแกรมการฟื้นฟูการทำงานในชุมชนฉบับร่าง โดยเฉพาะการพัฒนาความรู้สึกเป็นเจ้าของงาน เพื่อประโยชน์ที่ได้จากการศึกษานี้จะถูกนำไปเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาโปรแกรมการฟื้นฟูการทำงานในชุมชนต่อไป

โปรแกรมการฟื้นฟูการทำงานในชุมชน ฉบับร่าง

ออกแบบขึ้นมาจากข้อมูลพื้นฐานของโครงการวิจัยการพัฒนาโปรแกรมการให้บริการชุมชนที่เป็นการบูรณาการกิจกรรมบำบัดกับสหวิชาชีพโดยใช้ชุมชนเป็นฐานระยะที่ 1 และ 2 ร่วมกับการสนทนากลุ่มแบบไม่เป็นทางการของตัวแทนผู้ร่วมวิจัยในปี พ.ศ. 2566 และการทบทวนวรรณกรรมเพื่อออกแบบโปรแกรมการฟื้นฟูการทำงานในชุมชน สรุปประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการพัฒนาขอบเขตโปรแกรมการฟื้นฟูการทำงานในชุมชน ฉบับร่าง ซึ่งมีลักษณะดังนี้

1. สนับสนุนการส่งเสริมการทำงานที่สนใจ ตรงตามความต้องการและกล้าพิทักษ์สิทธิของตนเอง ผ่านการพัฒนาความรู้สึกเป็นเจ้าของงาน
2. มีการออกแบบโปรแกรมการฟื้นฟูการทำงานในชุมชนมีความเฉพาะกับกรณีศึกษาผู้ป่วยจิตเภท ซึ่งเป็นผู้ที่มีประวัติเข้ารับการรักษาสุขภาพจิตที่อาศัยอยู่ในชุมชนน้ำแพร่ จ.เชียงใหม่
3. มีกระบวนการร่วมมือกันของผู้ป่วย ครอบครัวและชุมชน ตลอดทั้งกระบวนการ
4. มีการผสมผสานความรู้การดูแลสุขภาพจิตใจในการพัฒนาความสามารถในการทำงานและกิจกรรมการดำเนินชีวิตไปพร้อมกัน เช่น การจัดการความเครียด และการส่งเสริมความมั่นใจ เป็นต้น
5. มีสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติสนับสนุนการทำงานให้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของงานที่ทำในบริบทจริงตามกิจกรรมการดำเนินชีวิตของผู้ป่วยและชุมชนน้ำแพร่
6. มีกลุ่มครอบครัวและชุมชนเข้าร่วมในโปรแกรมเพื่อสนับสนุนความสามารถในการทำงานและลดตราบาปจากการมีประวัติเข้ารับการรักษาสุขภาพจิตหรือป่วยเป็นจิตเภท

โปรแกรมการฟื้นฟูการทำงานในชุมชน ฉบับร่าง มีการพัฒนาชุดกิจกรรมและขอบเขตได้แก่ขอบเขตด้านระยะเวลา กิจกรรมการทำงานควรมีระยะเวลาอยู่ในช่วง 3 เดือนโดยประมาณ รวมแล้วตลอดทั้งโปรแกรม ขอบเขตด้านกิจกรรม ในโปรแกรมควรมีกิจกรรมการทำงาน 2-3 อย่าง ที่เป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการทำงานที่คละกันด้านระยะเวลาให้การทำงานในโปรแกรมฟื้นฟูการทำงานฯ นี้เกิดผลสำเร็จ สร้างแรงจูงใจ และเกิดการพัฒนาความรู้สึกเป็นเจ้าของงานและสามารถทำซ้ำได้ ตัวอย่างเช่น การทำกิจกรรมการทำงานในระยะเวลา 2 สัปดาห์ให้ได้ผลสำเร็จ เช่น การเพาะถั่วงอก เพื่อใช้บริโภคและขายเป็นต้น การทำกิจกรรมการทำงานในระยะเวลา 3-4 สัปดาห์ เช่น การเพาะชำสมุนไพร เพื่อใช้บริโภคและจำหน่าย เป็นต้น และการทำกิจกรรมการทำงานในระยะเวลา 7-8 สัปดาห์ เช่น การเลี้ยงไก่ไข่ เพื่อใช้บริโภคในครัวเรือน และจำหน่าย เป็นต้น ในขณะที่การทำกิจกรรมการทำงานที่ใช้ระยะเวลา 2 สัปดาห์แล้วเกิดผลสำเร็จ (เพาะถั่วงอก) ก็จะถูกกระตุ้นให้เกิดการทำซ้ำเพื่อพัฒนาทักษะการทำงาน และมีขอบเขตของการทำงานที่ต่อยอดสู่การขาย เช่น การขายส่งให้กับร้านขายก๋วยเตี๋ยวในหมู่บ้าน เป็นต้น ขอบเขตด้านงบประมาณ ค่าใช้จ่ายใด ๆ ในการดำเนินโปรแกรมนี้นี้จึงควรพิจารณาให้อยู่ในขอบเขตด้านงบประมาณที่สัมพันธ์กับขอบเขตด้านกิจกรรม เพื่อให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย สรุปโปรแกรมการฟื้นฟูการทำงานในชุมชนตามการวิเคราะห์กิจกรรมดังตาราง 1

ตาราง 1 วิเคราะห์ความต้องการด้านระยะเวลาและกิจกรรมของลักษณะงาน 3 งาน ประกอบการออกแบบโปรแกรมการฟื้นฟูการทำงานในชุมชน ฉบับร่าง

กิจกรรม	สัปดาห์ที่														
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
เพาะถั่วงอก	pre	เตรียม		ครั้งที่ 1		ครั้งที่ 2		ครั้งที่ 3		ครั้งที่ 4		ครั้งที่ 5		post	
เพาะชำ สมุนไพร		เตรียม			ครั้งที่ 1			ครั้งที่ 2			ครั้งที่ 3				
เลี้ยงไก่ไข่		เตรียมและครั้งที่ 1 จนถึงเก็บไข่													

ในการออกแบบร่างโปรแกรมฯ ยังคงไว้ซึ่งการออกแบบให้ผู้ป่วยและญาติใช้การวิเคราะห์กิจกรรมการทำงาน เป็นสื่อในการเริ่มต้นวางแผนการออกแบบกิจกรรม โดยผู้ป่วยอยู่ในทุกขั้นตอนการมีส่วนร่วมออกแบบโปรแกรมการทำงานของตนเอง ญาติและผู้วิจัยมีหน้าที่ให้กำลังใจ ส่งเสริมความสามารถในการตัดสินใจเลือกขั้นตอนการทำงานที่ผู้ป่วยต้องการความช่วยเหลือ ผู้วิจัยเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้ป่วยและญาติเกิดความเข้าใจในงานและบทบาทการทำงานที่ตรงกับความสนใจ การให้คุณค่า และเป็นงานที่ช่วยเสริมศักยภาพและความสามารถแห่งตน ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาความรู้สึกต่อตนเองผ่านกิจกรรมการทำงาน

วิธีการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาในกรณีศึกษาในรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์วิทยา (phenomenological case study)¹²⁻¹⁴ ซึ่งมีลักษณะของการศึกษาแบบปรากฏการณ์วิทยาในสิ่งที่เป็นความคิด ประสบการณ์ และมุมมองที่เกิดขึ้นต่อตัวบุคคลโดยการศึกษาในบุคคลที่มีประสบการณ์การเจ็บป่วยด้านสุขภาพจิตที่มีความยากลำบากในการกลับสู่การทำงานในชุมชนเป็นกลุ่มที่มีประสบการณ์ที่มีค่า ดังนั้นการศึกษาค้นคว้าความคิดเห็นต่อโปรแกรมการฟื้นฟูการทำงานในชุมชนฉบับร่างของกรณีศึกษาผู้ที่มีประวัติเข้ารับการรักษาด้านสุขภาพจิตที่อาศัยอยู่ในชุมชนน้ำแพร่ จ. เชียงใหม่ นี้ จึงมีความเหมาะสมต่อการใช้รูปแบบงานวิจัยเชิงคุณภาพนี้ เนื่องจากเป็นการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจในความคิดเห็นของกรณีศึกษาผู้ที่มีประวัติเข้ารับการรักษาด้านสุขภาพจิตที่อาศัยอยู่ในชุมชนน้ำแพร่ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความเป็นปัจเจกบุคคล¹⁵ โดยการวิจัยนี้มีประเด็นของการพัฒนาความรู้สึกเป็นเจ้าของงาน ซึ่งประกอบด้วยบทบาทของการเป็นคนทำงาน (worker role) นิสัยการทำงาน (work habits) และเจตจำนงในงาน (volition in work)¹⁶ การวิจัยนี้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (เลขที่ 388/2566)

กรณีศึกษา

กรณีศึกษาในการวิจัยนี้คือ ผู้ที่มีประวัติเข้ารับการรักษาด้านสุขภาพจิตที่อาศัยอยู่ในชุมชนน้ำแพร่ จ. เชียงใหม่ ซึ่งมีคุณสมบัติสอดคล้องกับเกณฑ์การคัดเลือกต่อไปนี้ **ทุกข้อ** จำนวน 1 คน ดังนี้

1. เป็นบุคคลที่อาศัยอยู่ในชุมชนน้ำแพร่ เทศบาลตำบลน้ำแพร่พัฒนา อ. หางดง จ. เชียงใหม่ อายุ 18 ปีขึ้นไป
2. เคยได้รับการวินิจฉัยโรคเป็นจิตเภท (schizophrenia) ปัจจุบันรักษาหายแล้วไม่ต้องรับประทานยา หรือ เป็นผู้ที่ได้รับการรักษาด้วยยาต่อเนื่องด้วยการไปพบแพทย์ตามนัดแบบผู้ป่วยนอก อย่างใดอย่างหนึ่ง
3. หากเคยเข้ารับการรักษแบบผู้ป่วยในจนอาการดีขึ้นและถูกจำหน่ายออกจากโรงพยาบาล จะต้องอยู่อาศัยที่บ้านและชุมชนเดิมที่ตนอาศัยอยู่มาแล้วไม่ต่ำกว่า 1 ปี และไม่ได้กลับเข้าไปรับการรักษาซ้ำจึงได้รับการติดต่อเพื่อเชิญเข้าร่วมงานวิจัย
4. ไม่มีอาการทางจิตเวชหรือปัญหาการบกพร่องทางการรู้คิดที่รบกวนการทํากิจวัตรประจำวันและ กิจกรรมการดำเนินชีวิต ตัวอย่างเช่น พูดคนเดียวจนไม่สนใจการทำงาน มีอาการแสดงจากปัญหาการรู้คิด (cognitive problem) ไม่รับรู้วันเวลาสถานที่ หรือมีอาการร่วมอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการทํากิจกรรมการดำเนินชีวิต เช่น ซึมเศร้าจนแยกตัว ไม่ทำงาน มีทักษะการสื่อสารไม่เหมาะสมหรือจัดการอารมณ์ของตนเองไม่ได้ ก้าวร้าว เป็นต้น
5. สามารถดูแลกิจวัตรประจำวันด้วยตัวเองได้ และมีความสามารถในการตัดสินใจอย่างเหมาะสมได้ด้วยตัวเอง ประเมินผ่านความสามารถในการทํากิจวัตรประจำวัน เช่น การรับประทานอาหารเช้า การสวมใส่เสื้อผ้า การเข้าห้องน้ำ และสามารถรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย เช่น กวาดบ้าน กวาดพื้น รดน้ำต้นไม้ ซักรีด หรือขับรถจักรยานหรือจักรยานยนต์ภายในหมู่บ้านได้ เป็นต้น ซึ่งแสดงถึงความสามารถในการควบคุมตนเอง และการตัดสินใจในการทํากิจกรรมการดำเนินชีวิตต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองขณะอาศัยอยู่ที่บ้านและชุมชน

6. เรื่องการจัดการเรื่องยา สามารถรับประทานยาด้วยตัวเองที่บ้านได้ การจัดยาเพื่อรับประทานรวมถึงการรับยาเมื่อยามหมดสามารถทำเองได้หรือมีคนคอยกำกับตักเตือนหรือให้ความช่วยเหลือเล็กน้อย เช่น ไปรับ-ส่งที่โรงพยาบาล เป็นต้น

7. ข้อ 4 - 6 ผู้วิจัยสอบถามข้อมูลส่วนนี้จากนักกิจกรรมบำบัดที่เคยใช้แบบประเมินผู้ป่วยด้วยแบบประเมิน Routine Task Inventory (RTI) ในการประเมินซ้ำในช่วงระยะเวลาภายใน 6 เดือนของการติดตามผู้ป่วยหลังจำหน่ายออกจากโรงพยาบาล โดยแบบประเมิน RTI เป็นแบบประเมินที่ใช้การรายงานพฤติกรรมตอบสนองในการทำกิจกรรมประจำวันขึ้นพื้นฐานและขั้นสูง โดยเป็นข้อมูลที่ได้มาจากตัวผู้ป่วย ผู้ดูแลและญาติ รวมถึงการประเมินโดยนักกิจกรรมบำบัด ซึ่งข้อมูลในส่วนที่ผู้วิจัยรวบรวมมาได้นี้ ได้รับการประเมินด้วยนักกิจกรรมบำบัดร่วมกับครอบครัวของผู้ป่วยเป็นหลัก ซึ่งจะสอดคล้องกับการที่ผู้วิจัยพิจารณาจากความสามารถในการทำกิจกรรมการดำเนินชีวิตด้านความสามารถในการดูแลตนเองในกิจวัตรประจำวันขึ้นพื้นฐาน (Basic Activity of Daily Living: BADL) และกิจวัตรประจำวันขั้นสูง (Instrumental Activity of Daily Living: IADL) อ้างอิงความหมายตามกรอบการปฏิบัติงานกิจกรรมบำบัด (OTPF 4th edition)¹⁷

8. มีวันและเวลาสะดวกในการสัมภาษณ์ให้ข้อมูลในช่วงเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน 2566

9. สมัครใจและตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยด้วยตนเอง โดยสมัครใจให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ด้วยตนเองจำนวน 4-5 ครั้ง

10. พูดคุยสื่อสารภาษาไทยได้เข้าใจ

เครื่องมือที่ใช้

การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพนี้ได้สร้างแนวคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structure) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) เพื่อให้มีความสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาความรู้สึกเป็นเจ้าของงาน ด้าน บทบาท นิสัย และเจตจำนงในงาน ในกรณีศึกษาผู้มีประวัติเข้ารับการรักษาด้านสุขภาพจิตที่อาศัยอยู่ในชุมชนน้ำแพร่ เขตเทศบาลตำบลน้ำแพร่พัฒนา อ. หางดง จ. เชียงใหม่ โดยแนวคำถามเริ่มต้นบทนำเข้าสู่การสนทนาที่ให้กรณีศึกษาเกริ่นถึงความหมายของงานในความคิดเห็นส่วนบุคคล แล้วจึงเข้าสู่ประเด็นคำถามงานวิจัย 2 ส่วนหลัก ๆ ส่วนแรกเป็นความคิดเห็นต่อโปรแกรมการฟื้นฟูการทำงานในชุมชนฉบับร่าง เช่น

- คิดเห็นอย่างไรหากมีโปรแกรมการฟื้นฟูการทำงานในชุมชน
- สิ่งที่จะต้องมียในโปรแกรมการฟื้นฟูการทำงานในชุมชนมีอะไรบ้าง เพราะอะไร
- คิดเห็นอย่างไรกับโปรแกรมการฟื้นฟูการทำงานในชุมชนฉบับร่างนี้ (เช่น ในด้านลักษณะกิจกรรมการทำงาน หน้าที่ของแต่ละกลุ่มผู้มีส่วนร่วมในโปรแกรม ระยะเวลาการดำเนินกิจกรรมย่อยและโปรแกรมรวมทั้งหมด เป็นต้น)
- คิดว่าโปรแกรมฯ ฉบับร่าง นี้ ช่วยให้การฝึกศึกษาทำงานในชุมชนได้ไหม เพราะอะไร

ส่วนที่สองแนวคำถามเกี่ยวกับความรู้สึกเป็นเจ้าของงาน เช่น

- คุณมีบทบาทรับผิดชอบการทำงานเกี่ยวกับอะไรบ้าง (ทั้งงานที่มีรายได้และงานที่ไม่มีรายได้แต่ได้ผลผลิต)
- งานที่คุณเคยทำหรืออยากทำและถ้ามีโอกาสก็อยากทำอีกคืองานอะไร
- คุณคิดว่าตัวเองมีนิสัยเปลี่ยนไปอย่างไรบ้างจากการทำงานที่ชอบ
- คุณรู้สึกอย่างไรบ้างตอนที่การทำงานได้สำเร็จ
- คุณคิดว่างานช่วยให้คุณมีตารางรับผิดชอบในการทำกิจกรรมแต่ละวันไหม อย่างไร
- คุณรู้สึกว่า你是เจ้าของงานที่ตัวเองทำไหม ขอช่วยขยายความ
- งานอะไรที่คุณรู้สึกว่าต้องเป็นคุณลงมือทำด้วยตัวเองเท่านั้นงานถึงจะออกมาดี
- คุณคิดว่าการทำงานให้สำเร็จได้นั้น ต้องอาศัยองค์ประกอบอะไรบ้าง

บันทึกภาคสนาม เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้บันทึกคำพูด พฤติกรรมและสิ่งที่สังเกตเห็นได้จากการลงสนามแต่ละครั้งร่วมด้วย ในประเด็นการแสดงออกทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษา ที่เกิดขึ้นระหว่างการให้สัมภาษณ์

การเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่เทศบาลตำบลน้ำแพร่พัฒนา อ. หางดง จ. เชียงใหม่ และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลน้ำแพร่ จากนั้นผู้วิจัยลงพื้นที่ครั้งแรกโดยทำการประชาสัมพันธ์ให้กับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ผ่านเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลน้ำแพร่ โดยใช้แผ่นประชาสัมพันธ์ หากอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านใดมีผู้ที่มีคุณสมบัติตรงตามการวิจัยนี้ให้มอบแผ่นประชาสัมพันธ์นี้ให้พร้อมสอบถามความต้องการเข้าร่วมการวิจัย โดยอาสาสมัครสามารถแจ้งกลับมาที่เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล หรือที่ผู้วิจัยได้โดยตรงตามข้อมูลติดต่อกลับที่ให้ไว้ในแผ่นประชาสัมพันธ์

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยผ่านการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (in-depth interview) โดยจะใช้ระยะเวลาประมาณ 60-90 นาทีต่อการสัมภาษณ์ 1 ครั้ง ลักษณะการสัมภาษณ์จะเป็นการสนทนาที่เป็นไปด้วยบรรยากาศที่ผ่อนคลาย เพื่อให้การสนทนาเป็นไปอย่างเป็นธรรมชาติ มีความยืดหยุ่นในการสนทนา โดยผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์จำนวน 5 ครั้งจนได้ข้อมูลที่อิ่มตัว ในช่วงเดือนตุลาคม 2566 ถึง พฤศจิกายน 2566

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ประเด็นสาระสำคัญ (thematic analysis) 6 ขั้นตอน ตามหลักการวิเคราะห์ข้อมูลของบรินและคลาร์ก¹⁸ ในการวิเคราะห์บทถอดเทปและบันทึกภาคสนาม

ผู้วิจัยหลีกเลี่ยงอคติของตนเองโดยการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ด้านวิธีการรวบรวมข้อมูลซึ่งได้มาจากการสัมภาษณ์และสังเกต รวมถึงด้านการตรวจสอบข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรม

และการตรวจสอบข้อมูลจากผู้ร่วมวิจัยแบบ member checking เพื่อตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้¹⁹ อันจะเป็นการส่งเสริมความน่าไว้วางใจของข้อมูลที่ได้ (trustworthiness) ความน่าเชื่อถือของข้อมูล (credibility) การถ่ายทอดข้อมูล (transferability) การตามติดข้อมูล (dependability) และการยืนยันข้อมูล (conformability)²⁰

ผลการศึกษา

กรณีศึกษามีความคิดเห็นต่อโปรแกรมการฟื้นฟูการทำงานในชุมชนฉบับร่างในสองประเด็นสาระสำคัญ คือ ประเด็นสาระสำคัญที่ 1 ยะได้กะ (ทำได้) ประกอบด้วย 4 ประเด็นสาระย่อย และประเด็นสาระสำคัญที่ 2 ได้กาน ได้งาน (งานได้ผล คนได้งาน) ประกอบด้วย 5 ประเด็นสาระย่อย รายละเอียดสรุปดังตาราง 2

ตารางที่ 2 สรุปผลการศึกษา

ประเด็นสาระสำคัญที่ 1 ยะได้กะ (ทำได้) ประกอบด้วย 4 ประเด็นสาระย่อย
1.1 เกษตรเหมาะกับผมดีสุดละ (งานเกษตรเหมาะกับผมที่สุด) 1.2 จัวยกันก็ด (ช่วยกันคิด) 1.3 ปรับตารางงานหื้อเข้ากับกานใจชีวิต (ปรับตารางงานให้เข้ากับการใช้ชีวิต) 1.4 สิ่งดีเฮาเยมนักเป้นของเฮา (สิ่งที่เราทำมันก็เป็นของเรา)
ประเด็นสาระสำคัญที่ 2 ได้กาน ได้งาน (งานได้ผล คนได้งาน) ประกอบด้วย 5 ประเด็นสาระย่อย
2.1 กานคือหน้าดี (งานคือหน้าที่) 2.2 กานหื้อเงิน (งานให้เงิน สร้างรายได้) 2.3 กานจัวยหื้อเฮาได้อู้กับคนอื่น (งานเชื่อมคน) 2.4 กานต้องมืสิ่งเกื้อหนุน (งานต้องมีสิ่งแวดล้อมสนับสนุน) 2.5 กานหื้อประสบกาน (งานสร้างประสพการณ์)

ยะได้กะ (ทำได้)

ยะได้กะ ภาษาเหนือ หมายถึง ทำได้ มีความหมายถึงความคิดเห็นของกรณีศึกษาที่มีต่อโปรแกรมการทำงานที่เป็นงานเกษตรว่ามีความเหมาะสมกับกรณีศึกษาโดยเป็นโปรแกรมที่สามารถทำได้ที่บ้าน สามารถปรับตารางงานทำการได้และร่วมกันทำกับครอบครัวได้ โดยที่ผลของการทำงานคือผลดีที่เกิดขึ้นกับตัวกรณีศึกษาเอง ประกอบด้วยสี่ประเด็นย่อย ได้แก่

เกษตรเหมาะกับผมดีสุดละ (งานเกษตรเหมาะกับผมที่สุด) กรณีศึกษามองเห็นว่างานเกษตรเป็นงานพื้นฐานทั่วไป เหมาะกับการศึกษาและประวัติการเจ็บป่วยของตัวกรณีศึกษาเอง โดยร่วมกับการเปรียบเทียบกับงานก่อสร้างที่เคยทำว่าเป็นงานหนักไม่เหมาะสมกับอายุที่เพิ่มมากขึ้น กรณีศึกษาจึงให้ความเห็นว่างานในโปรแกรมเป็นงานเกษตรทั้งหมดจึงเหมาะสมกับตัวกรณีศึกษามากที่สุด ดังนี้

“หมู่เยะกำนเกษตร ฮตน้ำคร้ว (รดน้ำผัก) เพราะเฮาปมีความฮู้่นอครับ เฮียนกับจบ ก็เลยกึด (คิด) ว่า อันนี้มันเหมาะสมที่สุดครับ ...เคยทำงานก่อสร้างผสมปูนหล่อเสา มันฮึด (เหนื่อย) ตอนนี้จะทำลิบละ เฒ่าละ ไม่ค่อยไหว ...กำนหนักตัวทรายตัวปูนขึ้นชั้นสองมันฮึดแล้วก็นานใช้เวลาแบ่งบ้านเป็นหลังๆ การเยะกำนเกษตรมันไม่ได้แบกอะหยังเลาะครับ มันบฮึด ...ชอบงานเกษตรนี้ครับ”

จ้วยกันกึด (ช่วยกันคิด) กรณีศึกษาให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมงานเกษตรในโปรแกรมว่าเป็นงานที่ทำได้โดยต้องอาศัยการปรึกษาร่วมกับสมาชิกในครอบครัวเพื่อให้สามารถทำได้สำเร็จ

“...เดี๋ยวมองก่อน ...ต้องถามน้องก่อน ...เดี๋ยเฮาฮู้กันก่อน...ว่าจะเยะอย่างใด จะเอาไก่ก่อ จะไปสรุปยายคนโตเป็นตวย ยายคนเก๊า ได้อู้กัน จะได้จ้วยกัน(คิด)”

ปรับตารางงานหื้อเข้ากับกำนใจชีวิต (ปรับตารางงานให้เข้ากับการใช้ชีวิต) กรณีศึกษามองว่ากิจกรรมงานในโปรแกรมมีความคล้ายคลึงกับงานที่ตนเองทำ แม้สมาชิกครอบครัวมองว่าตนเองต้องทำงานที่ประจำอยู่ทำให้ไม่ค่อยมีเวลามาดูแลงานเกษตรที่บ้าน แต่กรณีศึกษามีมุมมองว่าตัวเองสามารถปรับตารางเวลาในการใช้ชีวิตในแต่ละวันให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้นเพื่อให้สามารถกลับมาดูแลพืชผัก ผลผลิตที่ได้จากเกษตรด้วยตนเองได้

“เฮาจะต้องมีอะหยังพ่องจอบเนาะ บัวฮตน้ำมันหื้อมันไม่แห้งเนาะ บัวฮตน้ำที่บ้านมีครับ มีพร้อมหมดละครับ... ..(เลี้ยงไก่) แกลบต้องเอามาปู มีอาหารหื้อกิน เฮาจะต้องมีเวลาหื้อน้ำ สองเวลา ผมดูแลได้ครับ มีเวลาอยู่ ... (แบ่งเวลา) ...ทดลองดูครับ เลี้ยงไก่โดย ตอนเจ้าเอาข้าวเอาน้ำหื้อกินเก็บไข่ แล้วตอนบ่ายเข้ามาสี่โมงก่อหื้อมันกิน (เอาน้ำอาหารให้หลังเลิกงาน) แล้วเก็บไข่ ... (เพาะถั่วงอก) เปลเดียว (กะละมังใบเดียว) เปลใหญ่หน่อย มันท่าง่าย ...เพราะเมื่อเจ้า (ช่วงกลางวัน) เฮาไปเยะกำนอครับ ตอนเจ้าก่อนออกบ้านกลูกเจ้าน้อย หื้ออาหารไก่ ฮตน้ำคร้วตันอยู่ (ท้นอยู่) เข้างานแปดโมงเลาะ”

สิ่งดีเฮาเยะมันกะเป็นของเฮา (สิ่งที่เราทำมันก็เป็นของเรา) กรณีศึกษามองผลสำเร็จของงานที่ทำเป็นผลสำเร็จของตนเอง ที่มีความภาคภูมิใจรู้สึกเป็นเจ้าของงานในงานที่ตนเองทำ โดยคำว่า “เรา” กรณีศึกษาหมายถึงทั้งตนเอง รวมถึงสมาชิกในครอบครัวที่มีส่วนช่วยกันทำให้งานสำเร็จด้วย

“...สิ่งที่เฮาปลูกมามันกะจะเป็นของเฮาครับ ...ภูมิใจดีครับ... มันดีใจนะครับ อะหยังกะเป็นของเฮา... หนี้เป็นเฮากบได้เป้น ...แล้วสิ่งที่เฮาทำมันก่อเป็นของเฮาโดย ของน้องโดยครับ ปั้นหื้อมันโดย แบ่งกัน ...ทำด้วยกัน จ้วยกันน่ากะ ปั้นชะตางค์กันครับ คนทำลิบล่นากะ ก็คือแบ่งกันคนละครึ่งครับ”

งานหื้อผล คนได้กำน (งานได้ผล คนได้งาน)

งานหื้อผล คนได้กำน (งานให้ผล คนได้งาน) บางครั้งกรณีศึกษาเรียกสั้น ๆ ว่า ได้กำน ได้งาน มีความหมายว่ากรณีศึกษาเห็นการทำงานในโปรแกรมให้ผลดีต่อตัวกรณีศึกษาโดยมองว่างานคือหน้าที่งานสร้างรายได้จนเจือครอบครัว งานให้ประสบการณ์ และงานช่วยให้ได้พูดคุยกับคนในครอบครัวและชุมชน

มากขึ้น โดยที่การทำงานจำเป็นต้องมีสิ่งแวดล้อมสนับสนุนเพื่อให้ทำงานได้อย่างสำเร็จ ดังนั้นประเด็นสาระสำคัญในข้อนี้จึงประกอบด้วยห้าประเด็นย่อย ได้แก่

ก่านคือหน้าดี (งานคือหน้าที่) กรณีศึกษามองว่าตนเองมีบทบาทหน้าที่ของตนเองที่ต้องทำ ซึ่งได้แก่ บทบาทคนทำงาน บทบาทสมาชิกครอบครัวที่มีส่วนช่วยในการหารายได้จุนเจือครอบครัว บทบาทการเป็น พี่ชาย น้องชาย ลุง บทบาทสมาชิกในชุมชน โดยกรณีศึกษากล่าวถึงผลดีที่ได้จากการทำงานต่อการรับรู้เองผ่านการมีบทบาทที่ได้ทำงานเป็นหลัก ในขณะที่รายละเอียดของบทบาทระหว่างคนในครอบครัวถูกกล่าวถึงร่วมกันกับการให้ความหมายของงานที่ช่วยสร้างรายได้ โดยในประเด็นย่อยนี้กรณีศึกษากล่าวถึงตัวอย่างบทบาทคนทำงานว่า “งานเก็บไข่ รดน้ำคร่ำ มันเป็นก่าน (งาน) เนาะครับ มันเป็นหน้าที่เฮาครับที่ต้องยะ (ทำ)”

ก่านหื้อเงิน (งานให้เงิน สร้างรายได้) กรณีศึกษาให้ความคิดเห็นว่าโปรแกรมงานเกษตรจะช่วยให้ตนเองมีรายได้เพิ่มขึ้นจากปกติ สามารถนำไปใช้จุนเจือครอบครัวสอดคล้องกับบทบาทที่ตนเองรับรู้ รวมถึงนำรายได้ไปใช้เก็บออมเพื่อดูแลตนเองยามแก่เฒ่า

“(โปรแกรม) จัวยหื้อได้ทำงานหาสตางค์ จัวยหื้อมีรายได้เหม่น้อยครับ...”

“ชอบยะก่าน (ทำงาน) มากกว่าครับ เพราะมันได้เงิน เอาไว้ใช้ส่งหลานไปโฮงเฮียน วันทกลีบบาท น่ากะ ก็เดื่อเก๋หื้อลืบ เป็นค่าขนม ...ถ้าตั้งค์ได้นักก่อเอาไปฝากพ่อง ไว้กินยามเฒ่า”

ก่านจัวยหื้อเฮาได้ฮู้กับคนอื่น (งานเชื่อมคน) การที่ได้ทำงานที่บ้านจะช่วยให้เกิดบรรยากาศในการแวะเวียนพูดคุยกับคนในชุมชนมากขึ้น ทั้งในลักษณะที่เพื่อนบ้านแวะมาคุยกับกรณีศึกษา และกรณีศึกษาพูดคุยกับเพื่อนบ้านเพื่อขอคำแนะนำและขอความช่วยเหลือ ซึ่งก็จะช่วยสร้างโอกาสให้กรณีศึกษาได้คุยกับคนในชุมชนเพิ่มมากขึ้น อันจะนำไปสู่ในการเพิ่มการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนมากขึ้นเหมือนที่เคยทำ เช่น งานศพ งานวัด เป็นต้น

“...ถ้ามีก่าน (โปรแกรม) จะได้ฮู้กับคนในชุมชนนั้ขึ้นครับ อารมณ์ดีน้อ บ่หื้อเฮาเครียด (ได้พูดคุยกัน ช่วยให้อารมณ์ดี ไม่เครียด) ผ่อนคลายครับ ...งานในชุมชน ไปจัวยเป็นเดื่อครับ (ช่วยบางครั้ง) ...ก็เดื่อไปบ้านศพ ไปจัวยเป็นชนคร้ว (ทุกที่ถ้าไปงานศพจะช่วยยกของ) จัวยยะก่านวัด ถ้ามีก่านวัดน้อ (ช่วยงานวัดถ้าวัดมีงาน) ...เฮาอยู่บ้านก็ไปจัวยเป็นน่ากะ ศพแม่เป็นมาจัวยเฮาล่อ คนบ้านเดียวกัน (ตอนที่จัดงานศพแม่ของกรณีศึกษา คนในชุมชนมาช่วย ก็คนในหมู่บ้านเดียวกัน)”

ก่านต้องมืสิ่งเกื้อหนุน (งานต้องมืสิ่งแวดล้อมสนับสนุน) กรณีศึกษามีสิ่งสนับสนุนในการทำงานที่บ้านคือมีพื้นที่การเกษตรและไม้ผลที่เป็นมรดกตกทอดมาจากบรรพบุรุษ เช่น ฝักหวาน ข่า ชะอม มะพร้าว น้ำหอม ลำไย มะม่วงสามฤดู มะกรูด เป็นต้น รวมถึงการมีสิ่งแวดล้อมสนับสนุน คือ ร้านขายของชำหน้าบ้าน และในหมู่บ้าน มีคนรู้จักที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ที่เอื้อต่อการต่อยอดการขายผลผลิตที่ได้จากการทำการเกษตรที่บ้าน

“(มรดกพื้นที่ทำสวนในบ้านจากพ่อ) ...มีผักหวาน นี่ครับต้นใหญ่ ตรงฮั่น ที่เป็นเอาไปแกง พื้นที่ตรงนี้ มันโอเคเน้อ มีข่าครับ ผักหละ (ชะอม) บะป๋าวน้ำหอม (มะพร้าว น้ำหอม) น้องเอาไปขาย ผมบ่เคยขาย ครับ (ผมไม่เคยขาย) ...นี่ลำไยครับ อันนี้มะม่วงสามฤดู อันนี้ต้นมะกรูด (มะกรูด) (แหล่งขายผลผลิตที่ได้จากโปรแกรม ถ้าจะขาย) ...ฝากขายหน้าร้านลุง ...มีร้านลุงอยู่หน้าบ้าน... ร้านป่าที่เป็นญาติกันก็มีร้านอยู่...”

กานหื้อประสบกาน (งานสร้างประสบการณ์) กรณีศึกษาได้กล่าวถึงการทำงานช่วยสร้างประสบการณ์การทำงาน ทั้งยังส่งผลต่อการเลือกทำงานในปัจจุบันรวมถึงกิจกรรมการทำงานในโปรแกรมฯ ซึ่งในอดีตกรณีศึกษาเคยมีประสบการณ์การเลี้ยงไก่ชน เคยประกอบอาชีพการโรงที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เคยทำงานก่อสร้าง ซึ่งเป็นลักษณะรูปแบบการทำงานตามคำสั่งหรือการใช้แรงงาน และงานที่ถูกจ้างตอนนี้ก็เป็นงานเกษตร ช่วยเลี้ยงไก่ไข่ และงานสวนทั่วไป ซึ่งกรณีศึกษามองว่าได้เรียนรู้จากงานเดิมว่าเป็นงานที่ใช้แรงเยอะไม่เหมาะสมต่อการกลับไปทำหรือหากจะทำก็เลือกให้เหมาะสมกับประสบการณ์ เช่น การเลี้ยงไก่ไข่แทนไก่ชน เป็นต้น

“...ตะกอนเลี้ยงไก่ชนนักครับ เป็นลืบปื๊วก้า ไก่แม่ ลูกของมัน พยาธิมันกิน ไก่ตายหมดลั้ง แม่ก็เลยหื้อยัง เลิก บ่เลี้ยงละ ...ดูแลไก่ไข่ถ้าจะดีนะครับ บ่ยากครับ...” (เมื่อก่อนเลี้ยงไก่ชนเยอะ ลืบกว่าตัวไก่เป็นพยาธิตายหมด แม่ไม่ให้เลี้ยง จึงเลิกเลี้ยง ถ้าเป็นไก่ไข่คงจะดี เลี้ยงไม่ยาก)

...ละตะกอนเคยยกานก่อสร้าง ผสมปูน หล่อเสา อดตะ ห้าโมงปูน(เล็กงาน) เมินคับ บ่ชอบครับ กานหนักตะ ตัวทราย ตัวปูน หลายอย่างครับ มันเมิน มันเหน้อยครับ แบ่งบ้านเป็นหลังๆ เป็นลูกน้องฮับจ้างเป็น ฮับหมากก่อสร้างตั้งแต่สมัยบ่้อยยังอยู่ (ตั้งแต่พ่อยังมีชีวิต) ทำงานสามคนพี่น้อง เป็นหน้าที่เฮาน่อ บ่เด่วบ่ไคยะละคับ เฒ่า (ตอนนี้ไม่ยากทำแล้ว อายุเยอะ) ...ละเฮาก่มายกานที่บ้านเป็นฮ้องอะหยัง งานเกษตรน่อ มันบ่อึด มันบ่ได้แบกอะหยังละครับ ก่เลยชอบกานเกษตรมากกว่า”

ในขณะเดียวกันสถานที่ทำงานในปัจจุบัน ลักษณะงานเป็นการทำงานเกษตรที่มีตารางเวลาทำงานชัดเจน ทั้งการเข้าออกงาน การลางาน การชดเชยงาน ซึ่งช่วยเพิ่มทักษะความรับผิดชอบในการทำงานและเป็นการสร้างประสบการณ์ รวมถึงวินัยในการทำงานที่ดีดังกรณีศึกษากล่าวว่า

“งานดี...(สถานที่ทำงานปัจจุบัน)... ช่วยหื้อเรามีความฮับผิดชอบครับ ต้องเลิกตามเวลาตรงเป๊ะ ถ้าบ่สี่โมงบ่ได้ปล่อยมา สามโมงยังมาอาบน้ำละ มาเข้ากลุ่ม ถ้ามีธุระก่ขอออกก่อนได้ครับ ถ้าบ่มี (ไม่มีธุระ) ก่เลิกสี่โมงบ่วะครับ ...ถ้าเขามีธุระเขาจะต้องแจ้งก่อน อ้าย...(ชื่อเจ้าหน้าที่)... เป็นคนจดไว้ ...กู๊เตื้อผมไปเอายา ผมก็ไปลาเป็นเหียววัน เป็นหื้อไปซ่อมงานน่อ หื้อไปซ่อมวันเสาร์ ...แจ้งล่วงหน้าครับ”

อภิปรายผลการศึกษา

โปรแกรมการฟื้นฟูการทำงานในชุมชนฉบับร่างนี้มีกิจกรรมในโปรแกรมเป็นงานเกษตรทั้งหมด สอดคล้องกับลักษณะความต้องการการทำงานที่มีพื้นฐานมาจากงานเกษตร และสะท้อนเป็นผลการวิจัย ประเด็นแรกที่กรณีศึกษาบอกว่าโปรแกรมการฟื้นฟูการทำงานในชุมชนนี้สามารถทำได้ รวมถึงมีความเป็นไปได้ในการใช้ส่งเสริมความสามารถการทำงานของกรณีศึกษาที่เหมาะสมกับการศึกษา อายุ และลักษณะงานที่ทำในปัจจุบันของตน และช่วยสร้างรายได้ ช่วยให้มีส่วนร่วมกับครอบครัวและชุมชน และสร้างประสบการณ์เพิ่มเติมในการช่วยค้นหาลักษณะงานที่เหมาะสมกับช่วงวัยของตนในปัจจุบัน ซึ่งเบื้องต้นสามารถสะท้อนผลการวิเคราะห์ตนเองผ่านการให้ความเห็นต่อลักษณะของโปรแกรมการฟื้นฟูการทำงานชุมชนได้ทั้งหมดมองทางด้านประสบการณ์ ความสามารถ และผลต่อสิ่งแวดล้อมเช่น ครอบครัวของผู้รับบริการ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับการพิจารณาโดยใช้แบบจำลองกิจกรรมการดำเนินชีวิตของมนุษย์¹⁶

นอกจากนี้การมีประสบการณ์การทำงานเกษตรในอดีตช่วยให้กรณีศึกษาบอกได้ถึงเหตุผลการทำงานในสถานที่ปัจจุบันและตัดสินใจเลือกงานเกษตรตามโปรแกรมการทำงานการฟื้นฟูในชุมชนว่ามีความเหมาะสมเป็นตัวเลือกในการทำกิจกรรมการดำเนินชีวิตของตน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Collins ปีค.ศ. 2017¹¹ ในแง่ที่กรณีศึกษาสามารถตัดสินใจเลือกงานเกษตรที่ตนเองชอบได้ (choice and control) เพราะเหมาะสมกับสภาพร่างกาย อายุ รวมถึงสภาพบ้านที่มีพื้นที่เพียงพอ (physical capacity) ในการทำงานเกษตรตามโปรแกรมการฟื้นฟูการทำงานในชุมชนซึ่งไม่ได้ใช้พื้นที่เยอะมากจนเกินไป (environmental supports and demands)

โปรแกรมการฟื้นฟูการทำงานในชุมชนสามารถช่วยพัฒนาให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของได้ โดยกรณีศึกษามองว่าผลผลิตทางการเกษตรที่ได้จากการเข้าร่วมโปรแกรมการฟื้นฟูการทำงานในชุมชนก็จะเป็นผลผลิตของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยประเด็นย่อยที่กล่าวว่า สิ่งดีไฮยาจะมันก่เป็นของเฮา (สิ่งที่เราทำมันก็เป็นของเรา) โดยยังมีพื้นฐานของความเป็นเจ้าของในส่วนอื่น ดังแสดงในผลการวิจัย อาทิ การรู้สึกถึงความสามารถในการควบคุมจัดการตารางเวลางานในโปรแกรมและงานประจำได้ การรับรู้ถึงบทบาทการเป็นคนทำงานของตนเอง และการรับรู้ลักษณะงานที่เหมาะสมกับพื้นฐานความสามารถของตนเอง รวมถึงการรับรู้ประโยชน์ที่จะได้รับจากการทำงานเกษตรทั้งในเชิงของผลผลิตที่เป็นผลผลิตทางการเกษตรและผลผลิตต่อความรู้สึกเป็นเจ้าของงาน เป็นต้น

นอกจากนี้การพัฒนาความรู้สึกเป็นเจ้าของเกิดขึ้นสัมพันธ์กับการมีเป้าหมายความรู้สึกเป็นเจ้าของและความสัมพันธ์กับงานที่สนใจ มีพัฒนาความรู้สึกเป็นเจ้าของในช่วงเวลาต่าง ๆ ในการทำงาน เข้าใจความสำคัญและองค์ประกอบของแรงจูงใจและเส้นทางบรรลุสู่ความเจ้าของ รวมถึงมองหาโอกาสในการนำไปใช้จริง⁹ เพราะงานเกษตรช่วยให้กรณีศึกษาเห็นเป้าหมายที่ชัดเจนกับงานที่สนใจจะทำและดำเนินไปในระยะเวลา 3 เดือนของโปรแกรมการฟื้นฟูการทำงานกับการทำงานร่วมกันหรือมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันกับคนในครอบครัวและชุมชน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่ช่วยสร้างความเข้าใจในเรื่องระยะเวลาของการพัฒนาความรู้สึกของการเป็นเจ้าของงานที่ค่อย ๆ เริ่มก่อตัวขึ้นได้ ในขณะที่กรณีศึกษาเข้าใจถึงความสำคัญของความเป็นเจ้าของงานผ่านการทำงานร่วมกันกับครอบครัวซึ่งเป็นองค์ประกอบของแรงจูงใจสำคัญที่จะช่วยให้เกิดการบรรลุ

ความรู้สึกของการเป็นเจ้าของงานในความหมายที่ไม่ใช่เพียงแต่ตนเองเป็นเจ้าของงานเพียงคนเดียว แต่เป็นการพัฒนาความรู้สึกเป็นเจ้าของงานเกิดขึ้นภายใต้บริบทการพึ่งพาอาศัยกันในครอบครัวและชุมชน²¹

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาความรู้สึกเป็นเจ้าของงานในความคิดเห็นของกรณีศึกษายังคงมีความเป็นไปได้และจะเพิ่มมากขึ้นหากได้ลงมือทำงานตามกิจกรรมในโปรแกรมการฟื้นฟูการทำงานในชุมชน เนื่องด้วยกรณีศึกษามองเห็นสถานที่ในการทำงานที่เป็นไปได้จริง อุปกรณ์ที่มีพร้อมใช้ และเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์แห่งการเป็นคนทำงานของตน ดังนั้นการที่ตนเองได้มีส่วนในการให้ความคิดเห็นและวางแผนการลงมือทำกิจกรรมในโปรแกรมจึงเป็นการเริ่มต้นเส้นทางที่จะบรรลุสู่ความเป็นเจ้าของ สัมพันธ์กับการศึกษาของ Cedeño et al.⁹ ที่กล่าวว่า เส้นทางบรรลุความรู้สึกเป็นเจ้าของ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การควบคุม (control) การลงทุนลงแรงกับตนเอง (self-investment) และความรอบรู้ (intimate knowledge) ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นหรือลดลงได้อยู่ตลอดเวลา โดยจะมีผลสะท้อนถึงความรู้สึกมีประสิทธิภาพหรือมีความสามารถหรือความมีประสิทธิภาพแห่งตน (self-efficacy) ทั้งนี้ผลการวิจัยส่วนนี้เห็นได้ชัดจากข้อมูลที่ได้จากการบันทึกภาคสนามและการตีความการกระทำของกรณีศึกษาระหว่างการให้สัมภาษณ์มากกว่าการให้ข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ ซึ่งก็สัมพันธ์กับการที่กรณีศึกษามีอุปนิสัยพูดน้อยและพูดเฉพาะกับคนสนิท

หากอภิปรายความคิดเห็นต่อโปรแกรมการฟื้นฟูการทำงานในชุมชนด้วยแบบจำลองกิจกรรมการดำเนินชีวิตของมนุษย์ของคิลฮอฟเนอร์¹⁶ กรณีศึกษามองเห็นถึงความสามารถของตนเอง ร่วมกับปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา รวมถึงประสบการณ์ในการทำงานว่า ตนเองมีความสามารถและสามารถประกอบอาชีพการทำเกษตรเพื่อหารายได้มาดูแลตนเองและครอบครัวได้ ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของการมองเห็นความสามารถของตนเองในหัวข้อเจตจำนงในงาน (volition or motivation in work) ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาความรู้สึกเป็นเจ้าของงานได้ จากทั้ง ด้านการรับรู้ต่อความสามารถของตนเองในการทำงานสำเร็จ (personal causation), ด้านการให้คุณค่าและความสำคัญในงานและการลงมือทำงาน (value) และด้านความสนใจในการทำงานเกษตรที่ส่งผลให้บุคคลเกิดความรู้สึกพึงพอใจที่ได้ลงมือกระทำ (interest) ซึ่งทั้ง 3 ส่วนสัมพันธ์กับผลการวิจัยในประเด็นสาระย่อยของแก่นสาระสำคัญที่ 1 เกษตรเหมาะแก่กับผมที่สุดละ (งานเกษตรเหมาะแก่กับผมที่สุด) ซึ่งเป็นการรับรู้ถึงความพอดีในลักษณะของงานเกษตรที่กรณีศึกษามองว่างานเกษตรเป็นงานพื้นฐานทั่วไป เหมาะกับระดับการศึกษาและประวัติความเจ็บป่วยของตน ร่วมกับการเปรียบเทียบกับประสบการณ์การทำงานที่ผ่านมาในอดีตของตนเอง ทำให้สรุปได้ว่างานเกษตรมีความเหมาะสมกับระดับความสามารถของตนเองมากที่สุด

นอกจากนี้โดยกรณีศึกษามองว่าการเข้าร่วมโปรแกรมการฟื้นฟูการทำงานในชุมชนจะให้ประโยชน์แก่ตัวกรณีศึกษาในหลายด้าน สอดคล้องกับผลวิจัยในประเด็นแก่นสาระสำคัญหลักที่สอง ได้กาน ได้งาน (งานได้ผล คนได้งาน) ซึ่งประโยชน์ที่กรณีศึกษาคาดว่าจะได้รับจากโปรแกรมการฟื้นฟูการทำงาน ได้แก่ รายได้และการสื่อสารกับคนในชุมชนเพิ่มมากขึ้น ดังแสดงในผลการวิจัยที่กล่าวเกี่ยวกับกรณีศึกษามองว่าโปรแกรมงานเกษตรจะช่วยให้มีรายได้เพิ่มขึ้น สามารถทำเพื่อประโยชน์ในการดูแลครอบครัวและเก็บออมเพื่อดูแลตนเองยามแก่ชราได้ และการทำงานเกษตรที่บ้านจะช่วยสร้างบรรยากาศให้ได้เวะเวียนพูดคุยกับคนในชุมชนมากขึ้น ซึ่งเป็นได้ทั้งการขอคำแนะนำหรือขอความช่วยเหลือจากคนในชุมชน ซึ่งเป็นการสร้างโอกาสใน

การมีปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชนที่นำไปสู่การเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนที่มากขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัย Brooke-Sumner et al. ในปีค.ศ. 2014⁸ ที่กล่าวว่า การเข้าร่วมกลุ่มหรือทำกิจกรรมของผู้ป่วยจิตเภททำให้ได้พบเจอกับคนที่หลากหลาย โดยเฉพาะคนที่มีประสบการณ์สัมพันธ์กับกิจกรรมที่ผู้ป่วยกำลังทำอยู่จะทำให้ผู้ป่วยรู้สึกมีแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรม รวมถึงมีการทำกิจกรรมเพื่อเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ หรือกิจกรรมที่เป็นการเพิ่มรายได้ได้

ผลจากการศึกษาความคิดเห็นของกรณีศึกษาผู้ที่มีประวัติเข้ารับการรักษาด้านสุขภาพจิตที่อาศัยอยู่ในชุมชนน้ำแพร่ จ.เชียงใหม่ ต่อโปรแกรมการฟื้นฟูการทำงานในชุมชนฉบับร่างนี้ เป็นการศึกษาในกรณีศึกษาซึ่งมีปัจจัยส่วนบุคคล รูปแบบความสามารถ ทักษะความสามารถ และบริบทเฉพาะบุคคลของกรณีศึกษา รวมถึงกรณีศึกษามีประสบการณ์การใช้ชีวิตและความคิดเห็นที่เป็นเรื่องส่วนบุคคล ดังนั้นการศึกษารั้งต่อไปสามารถนำผลที่ได้จากการศึกษานี้ไปต่อยอดในการทดลองใช้โปรแกรมการฟื้นฟูการทำงานในกรณีศึกษาคนดังกล่าวและวัดผลลัพธ์ในด้านความสามารถในการทำกิจกรรมและความพึงพอใจจากการดำเนินโปรแกรมฟื้นฟูการทำงานในชุมชน ให้กรณีศึกษาผู้ที่มีประวัติเข้ารับการรักษาด้านสุขภาพจิตสามารถมีงานทำและอยู่ร่วมกันกับครอบครัวและชุมชนได้อย่างพึงพากัน รวมถึงการต่อยอดการศึกษาความคิดเห็นต่อการพัฒนาความรู้สึกเป็นเจ้าของงานและการวัดผลลัพธ์ในการรับรู้ความสามารถของกรณีศึกษาผ่านความรู้สึกเป็นเจ้าของงานที่เป็นผลจากการได้ลงมือปฏิบัติโปรแกรมจริงต่อไป

ทั้งนี้ผลการศึกษานี้ยังเป็นตัวอย่งในการศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อโปรแกรมการบำบัดฟื้นฟูเกี่ยวกับการทำงาน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาโปรแกรมการบำบัดทางกิจกรรมบำบัดที่มีกิจกรรมการดำเนินชีวิตของผู้รับบริการเป็นฐาน ร่วมกับการใช้หลักการผู้รับบริการเป็นศูนย์กลางร่วมด้วยในการออกแบบโปรแกรมการบำบัด ดังนั้นการศึกษานี้จึงเป็นแนวทางให้นักศึกษากิจกรรมบำบัด หรือผู้ที่สนใจสามารถใช้เป็นตัวอย่างในการศึกษาต่อไปในอนาคต โดยเฉพาะประโยชน์ต่อตัวนักกิจกรรมบำบัดและผู้รับบริการในมุมมองการทำงานร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับต่อไปในอนาคตกับการพัฒนาโปรแกรมทางกิจกรรมบำบัดที่เหมาะสมกับผู้รับบริการในบริบทชุมชนไทย

บทสรุป

ความคิดเห็นของกรณีศึกษาผู้ที่มีประวัติเข้ารับการรักษาด้านสุขภาพจิตที่อาศัยอยู่ในชุมชนน้ำแพร่ จ.เชียงใหม่ ต่อโปรแกรมการฟื้นฟูการทำงานในชุมชน ฉบับร่าง สรุปผลการศึกษาได้เป็นสอง ประเด็นสาระสำคัญคือ หนึ่ง ทำได้ โดยงานเกษตรว่ามีความเหมาะสมกับตน สามารถทำได้ที่บ้าน สามารถปรับตารางงานทำการได้และร่วมกันทำกับครอบครัวได้ โดยที่ผลของการทำงานคือผลดีที่เกิดขึ้นกับตัวกรณีศึกษาเอง และสอง งานให้ผล คนได้งาน โดยการมีมุมมองว่างานคือหน้าที่ งานสร้างรายได้จนเจอครอบครัว งานให้ประสบการณ์ และงานช่วยให้ได้พูดคุยกับคนในครอบครัวและชุมชนมากขึ้น โดยที่การทำงานจำเป็นต้องมีสิ่งแวดล้อมสนับสนุนเพื่อให้ทำงานได้อย่างสำเร็จ ซึ่งผลการศึกษานี้สะท้อนให้เห็นถึงข้อดีของการออกแบบโปรแกรมการฟื้นฟูการทำงานในชุมชนโดยคำนึงถึงลักษณะชุมชนและผู้รับบริการทุกกลุ่มมีส่วนร่วม ซึ่งทำให้ได้โปรแกรมการฟื้นฟูการทำงานที่สามารถนำไปใช้ในการดำเนินการได้ตรงกับความต้องการและสัมพันธ์กับบริบทการดำเนินชีวิตจริงของผู้รับบริการ

เอกสารอ้างอิง

1. Eklund L, Gunnarsson AB, Jansson JÅ, Pooremamali P, Eklund M. A cross-sectional study addressing the importance of work and other everyday activities for well-being among people with mental illness: does additional vulnerability matter? *BMC Psychiatry* 2021; 21(383). <https://doi.org/10.1186/s12888-021-03388-8>
2. Pai N, Dark F, Castle D. The importance of employment for recovery, in people with severe mental illness. *J. Psychosoc. Rehabil. Ment. Health* 2021; 8(3): 217–219. <https://doi.org/10.1007/s40737-021-00245-5>
3. Lee HL, Tan HKL, Ma HI, Tsai, CY, & Liu, YK. Effectiveness of a work-related stress management program in patients with chronic schizophrenia. *Am J Occup Ther* 2006; 60: 435–441.
4. เทียม ศรีคำจักษ์, สุจิตพร เลอศิลป์, พรเพ็ญ ศิริสัตยวงค์, และนที จินดาคำ. รายงานการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมบริการชุมชนที่เป็นการบูรณาการกิจกรรมบำบัดกับสหสาขาวิชาชีพโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน. คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่; 2562.
5. ศุภลักษณ์ ผาดศรี. การพัฒนาโปรแกรมการฟื้นฟูการทำงานสำหรับผู้ป่วยจิตเวชในชุมชน. บทสัมภาษณ์ นักวิจัยแบบไม่เป็นทางการ วันที่ 25 มิถุนายน 2566; 2566.
6. Doll JD. Chapter 1 Community practice in occupational therapy: What is it? In *Program development and grant Writing in occupational therapy: Making the connection*. Jones and Bartlett Publisher; 2009: 1-31. http://samples.jbpub.com/9780763760656/60656_ch01_Doll.pdf.
7. ศุภลักษณ์ ผาดศรี. การพัฒนาแบบจำลองแนวคิดการบริการกิจกรรมบำบัด ชุมชนในเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่; 2556.
8. Brooke-Sumner C, Lund C, Petersen I. Perceptions of psychosocial disability amongst psychiatric service users and caregivers in South Africa. *Afr. J. Disabil.* 2014; 3(1).
9. Cedeño M, Baxter W, Porat T, Peck J. Toward a method of psychological ownership mapping. *Design Research Society* 2022: 1-15.
10. Binet A, Nidam Y, Houston-Read R, Lopez GC, Arcaya GM. Ownership of change: Participatory development of a novel latent construct for neighborhoods and health equity research. *Soc. Sci. Med.* 2022.
11. Collins B. Independence: proposing an initial framework for occupational therapy. *Scand. J. Occup. Ther* 2017; 24(6): 398–409.

12. Gary JC, Dormire SL, Norman J, Harvey IS. The lived experience of pregnancy as a black woman in America: A descriptive phenomenological case study. *Journal of Interprofessional Practice and Collaboration* 2020; 2(1).
13. Sumsion J. Becoming, being and unbecoming an early childhood educator: A phenomenological case study of teacher attrition. *Teach. Educ.* 2002; 18 (7), 869-885.
14. Theodoridis S. A phenomenological case study: Strategy development in small and medium retail enterprises in Greece during recession. *SAGE Research Methods Cases Part 1*; SAGE Publications, Ltd. 2014.
15. ชาย โพธิ์สิตา. ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด; 2554.
16. Kielhofner, G. (2008). *Model of Human Occupation: Theory and application*. (4th ed.). Lippincott, Williams and Wilkins.
17. American Occupational Therapy Association. *Occupational therapy practice framework: Domain and process* (4th ed.). *Am J Occup Ther*, 2020. 74(Suppl. 2), 7412410010.
18. Braun V, Clarke V. Using thematic analysis in psychology. *Qual. Res. Psychol*, 2006; 3: 77-101
19. สุรางค์ จันทวานิช. วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 15). บริษัทด้านสุขภาพการพิมพ์ จำกัด; 2550.
20. สิริินภา กิจเกื้อกูล. งานวิจัยเชิงคุณภาพ: กระบวนทัศน์ที่แตกต่างและมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อน. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 2561; 20(1): 271-283.
21. You Y, Hu Z, Li J, Wang Y, Xu M. (2022). The effect of organizational innovation climate on employee innovative behavior: The role of psychological ownership and task interdependence. *Front. Psychol.*, 13(0), 1-13.